

Κ. Βασιματζίδου

Ὁ Γολγοθᾶς καὶ ὁ Καύκασος

Η ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ

Ἡ νέα τέχνη καὶ ἡ νέα θεωρησιό. — Ζωγραφική, γλ. πικιή, διακοσμητική — Τὸ πνεῦμα τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Α΄.

κα τὰ διετίαν συγκροτούμενη καλλιτεχνική Ἐκθεσις τῆς Βενετίας, ἀποτελεῖ ἐν τῶν μᾶλλον ἐνδιαφερόντων καλλιτεχνικῶν γεγονότων τῆς Εὐρώπης. Ἡ «Πανακοθῆκη» χρονολογεῖται τὴν παγκό-

σμιον καλλιτεχνικὴν κίνησιν, δὲν δικαιῶται νὰ παραλείψῃ τὴν ἀναγραφὴν ἐλίγων λέξεων περὶ τῆς λίαν ἐπιτυχοῦσης ἐφέτος καλλιτεχνικῆς Ἐκθέσεως τῆς ὠραίας πόλεως τῶν τεχνῶν Βενετίας. Ἰδοὺ σημειώσεις τινες περὶ αὐτῆς :

Τὸ μέγαρον τῆς Καλ. Ἐκθέσεως εὐρίσκεται ἐν τῶς θαυμασίῳ Κήπῳ, ἐνηγαλισμένῳ ὑπὸ διωρῶγων καὶ φιλοξενούντος μέσα εἰς τὰ δροσερὰ καὶ καταπράσινα αὐτοῦ ἄδρυτα τὸν γάλικνον ἀνδριάντα τοῦ

λαοφιλοῦς ἥρωος Γαριβάλδη, τοῦ ὁποῦ τοῦ ὑπόβαθρον ἀναδύεται ἀπὸ μίαν λίμνην εἰς τὴν ὁποίαν πλέουσι τὰ πλατὰ φύλλα τῶν σπανίων φυτῶν τῶν art-nouveau εἰκόνων. Ὁ κήπος εἶνε τόσο ἀρμονικὸς, δροσερὸς καὶ πράσινος, ὥστε σὰς διαθέτει εὐπαθῆ καὶ εὐαίσθητον πρὸς τὰς καλλιτεχνικὰς συγκινήσεις τὰς ὁποίας ἀπολαμβάνετε ἐντὸς τῆς Ἐκθέσεως. Ἡ πρόσοψις τοῦ μεγάρου εἶνε πολὺ γνώριμος εἰς τὸν Ἕλληνα ἐπισκέπτην, διότι εἶνε ἀρχιτεκτονικῆς ἔργον, διότι φέρει τὸν Ἑρμῆν τοῦ Πραξιτέλους χρυσοῦν ἄρ' ἐνδὸς καὶ τὴν Τέχνην ἐπίσης χρυσοῦν ἄρ' ἐτέρου. Ἡ Ἑλλάς, βλέπετε, εἶνε μία ἰδέα παγκόσμιος ὁ δὲ Ἕλληνας εὐρίσκει πατρίδα τοῦ ὅλην τὴν πολιτισμένην γῆν, εὐρίσκει περιβάλλον γνώριμον, συμπαθὲς καὶ ἑλληνίζον, παντοῦ ὅπου ἡ τέχνη καὶ ὁ πολιτισμὸς ἀπαστρέπτουν μὲ τὴν λάμψιν τοῦ ὠραίου καὶ τοῦ ὑψηλοῦ, παντοῦ ὅπου τὴν ζωὴν ἀντιλαμβάνονται ὠραίαν καὶ ἀληθῆ, παντοῦ ὅπου ὁ ἄνθρωπος ἐπιτυγχάνει νὰ γείνη θεός. Ὁμολογουμένως δὲ εἰς τὴν Ἐκθεσιν τῆς Βενετίας ὁ Ἕλληνας—ὄχι βέβαια ὁ ῥωμαῖος—εὐρίσκειται εἰς τὴν πατρίδα του καὶ ἐνῶ συνομιλεῖ μὲ καλλοῦντας μυστικὰς, συγγενεῖς καὶ ἀπογόνους τῶν παλαιῶν χαρίτων, αἱ ὁποῖαι ἔφυγον ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ διὰ τῶν αἰῶνων κάπως μετεβλήθησαν,—βλέπει αἰφνης θαυμασίαν εἰκόνα τῶν «Ἐλευσινίων», ἀναγινώσκει τὰ ὀνόματα τῶν θεαινῶν καὶ τῶν καλλιτεχνῶν εἰς τὰ μυστικὰ κοσμήματα τῶν αἰθουσῶν, βλέπει εἰκόνας καὶ ἀγάλματα τῶν Ἑλλήνων Θεῶν, θεαινῶν, ποιητῶν καὶ ἥρώων παρὰ τὴν δροσερὰν διαύγειαν τῶν εἰκόνων τῆς «νέας τέχνης» καὶ πλησίον τῶν εἰκόνων τοῦ σοβαροῦ κλασικισμοῦ. Γίνεται ἕνας

παγκόσμιος ἀναγκαιολισμὸς τῆς τέχνης εἰς τὴν Ἐκθεσὶν τῆς Βενετίας, εἶνε δὲ εὐχάριστον ὅτι ἡ δροσερὰ κομψότης τῆς νέας τέχνης δὲν φαίνεται δυσαρμονικῆ πρὸς τὴν τέχνην, ἣν διαπνέει τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα.

Μέσα εἰς τὸν γὰρ τοῦτον τῆς τέχνης παρὰ τὴν λάμπην τῆς πολυτελείας, τὰ ἰδεῶδη τῆς γλυπτικῆς καὶ τῆς ζωγραφικῆς, προσανατολίζουσι τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν νέαν θρησκείαν, ἣ ὅποια θὰ λατρεύεται ἐντὸς ἐλίγῳ εἰς ναοὺς, ὧν, καλλιτεχνικαὶ ἐκθέσεις ὡς ἡ τῆς Βενετίας, θ' ἀποτελοῦν ἐν σιωπηλῶν διαμέρισμα κατανύξεως καὶ προσευχῆς. Φαντασθῆτε ἐν ἄλλῳ διαμέρισμα διὰ μουσικῆν, ὡς ἡ τοῦ Βάγνερ, Λίππετόβεν, Μότσαρτ, ἕτερον διὰ τὰς ἀπαγγελίας τῶν ποιητῶν, ὡς ὁ Σουλὺ Προυδὸμ, Κοπέ, Φράνς, ἕτερον διὰ τὰς ὀμιλίαις τῶν φιλοσόφων, τῶν ἐπιστῆ μόνων, τῶν μεγάλων ἀνδρῶν ὡς ὁ Σπένσερ, Ἔδισον, Κρούξ.—καὶ εἰπατέ μου ἐὰν ἡ Νέα Θρησκεία, ἥς ἡ ἀνάγκη γίνεται τόσον ἰσχυρὰ ὀλονέν, δὲν θὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἀνύψωσιν πρὸς τὸ ἰδεῶδες, τὴν τελειοποίησιν καὶ τὴν ψυχικὴν ἐκείνην γαλήνην, ἧς ἐπιδιώκουσι αἱ θρησκείαι καὶ τῶν ὁποίων ἡ σθάνθησιν τὴν ἐπίδρασιν μῖσα εἰς τὰς ἐκλάμπρους αἰθούσας τῆς Ἐκθέσεως. Ἐὰν οἰαδῆποτε καὶ ἂν εἶνε ἡ στάσις τοῦ σώματος εἰς τινὰς στιγμὰς—ὡς εἶπεν ὁ Οὐγγῶ ἡ ψυχὴ εἶνε πάντοτε γονυκλινής, ἐγὼ ὀμολογῶ ὅτι ἂν καὶ ἀναπαυτικὰ τοποθετημένους ἐπὶ τῶν ἀνακλίντρων τῆς Ἐκθέσεως, προσσηρῶμεν ἐν κατανύξει καὶ ψυχικῇ γονυκλισίᾳ πρὸ τῶν ὠραίων καλλιτεχνικῶν ἔργων.

Β'.

Ἡ ἐκθεσις εἶνε διεθνής, κυριαρχοῦν ὅμως οἱ Ἰταλοὶ καλλιτέχναι. Εἶνε γὰρ ὁ δύσκολον ν' ἀναγραφῶσιν ὅλα τὰ ἀξιόλογα ἔργα, μολαταῦτα θὰ σημειώσωμεν τὰ κυριώτερα.

Εἰς τὴν κεντρικὴν αἰθούσαν ἔχομεν ἔργα γλυπτικῆς καὶ ζωγραφικῆς. Ὁ Ρῶσος Pepin ἐκθέτει τὸ «Ἵππαγε ἔπισο μου, Σατανᾶ», ὁ Ἰταλὸς Stoppoloni τὰ «Γεωργικά», ὠραία εἰκὼν τῶν παιγνίων ἐντὸς τοῦ δάσους τῶν Δρυάδων καὶ τῶν Σατύρων, ὁ Ἰταλὸς Lazzorini ἐν θαυμάσιον γλυπτικὸν σύμπλεγμα «Πρὸς ἡν δόξαν» καὶ ὁ ἰσπανὸς Zuloaga πληθὺν εἰκόνων ἰσπανίδων χορευτῶν.

Ὁ γάλλος γλύπτῃς Froment Maurice ἐκθέτει τὴν πρωτομαγιάν, ὁ δὲ Ἀμερικανὸς Benson τὸ : «Ἐν ὄραμα—ἡ Βενετία». Ὁ οὐγγρος Mayer Manheimer ἐκθέτει τὸν «Ταγγεζέξερ». ὁ γερμανὸς Urban μίαν ὠραίαν «θερινὴν ἡμέραν», ὁ Berton τὸ «Flirt», ὁ Dal Bo τὴν «σεληνοφῶτιστον νύκτα», ὁ Graf τοὺς «φιλοσόφους», ὁ De Dragon πληθὺν εἰκόνων ἐκ τῶν ἐπιτυχεστέρων καθὼς καὶ ὁ Ὁλλανδὸς Mesdag καὶ ὁ Pissaro τὸν «κῆπον τῶν φίλλυρῶν».

Ὁ Faber du Faur ἐκ Γερμανίας ἐκθέτει πολλὰς εἰκόνους στρατιωτικῆς φύσεως, «Ἐφιππον σῶμα ἀραδικῆς μουσικῆς—ἡ εἴσοδος τῶν νικητῶν—τὸ πρόπαιον τῆς νίκης—Στὸν πόλεμο—Ἀπὸ τὴν μάχης—Ἐπὶ ἀνοδος ἀπὸ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ρωσσίας κλπ. Τοῦ Firtle τὴν «ἀνάρρωσιν», τοῦ Lavery τὴν ἰδιαιτέρως ὠραίαν «πρώτην μετὰληψιν τῶν λευκοφῶρον παρθένων» τοῦ Sartorelli θαυμασίας φυσιο-

γραφίας, τοῦ Smith τὴν «Ἐνετικὴν ἀρμονίαν» διακρίνει τις γὰρ ἐξέχουσι εἰς τὰς λοιπὰς διεθνεῖς αἰθούσας τῆς Ἐκθέσεως.

Ὁ πολὺς Vannutelli ἐκθέτει πολλὰς εἰκόνους μεταξὺ τῶν ὁποίων «ἡ πλατεῖα τοῦ Ἁγίου Μάρκου» κρατεῖ τὸν ἐπισκέπτην περισσότερον χρόνον διὰ γὰρ θαυμάση τὴν ἀρμονίαν τῶν χρωμάτων τῆς δύσεως εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν καὶ γραφικὴν πλατεῖαν τῆς Βενετίας τὴν ὅποιαν περιγράφουσι τὰ πολυποικίλα καὶ λαξευτὰ μέγαρα τοῦ δουκικοῦ καὶ βασιλικοῦ παλατιοῦ, τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μάρκου καὶ τὰ ἄλλοτε διοικητικὰ μέγαρα.

Ὁ εἰς Ἀρμενίας Chahine, ὁ Pennel, ὁ Neuman ἐκθέτουσι εἰκόνους bianco e nero. Τοῦ Hesselbom τὸ «Λυκόφως», τοῦ Janson «ἡ εἰκὼν τοῦ καλλιτέχου» τοῦ βέλγου ἰδίως Leempoels τὸ ὠραϊότατον «interno rustico» τοῦ Menard τὸ «τέλος τοῦ θέρους» εἶνε ἄξια ἰδιαιτέρως μνείας. Ἐρχόμεθα ἤδη εἰς τὴν αἰθούσαν Κ' ἐνθα εὐρίσκεται ἐν ἀπὸ τὰ ὠραιότερα τῆς ἐκθέσεως ἀριστουργήματα, τὸ ἔργον τοῦ Battaglia «Eleusine di Agra» μετὰ τὴν ἑλληνικὴν ἐπιγραφήν «Τὰ ἐν Ἀγραῖς Ἐλευσίαια». Τέσσαρες ἀρχαῖαι Ἑλληνίδες κρατοῦσαι κλάδον, προβαίνουσι εἰς τὸν ἀνθόσπαρτον ἀγρὸν ἐνθ' ἔπισθεν ὑποφαίνεται ὁ Ἐρμῆς. Ὁ Morani ἐκθέτει τὴν «ἀρχαίαν μουσικὴν» καὶ εἰς τὴν αὐτὴν αἰθούσαν βλέπει τις καὶ γλυπτικὰ ἔργα: τὴν χαλκίνην «Κυριαρχοῦσαν σκέψιν» τοῦ Bialetti, τὸν γάλλικον «γέροντα Σάτυρον» τοῦ La Spina καὶ τοῦ Rivallia τὸ γάλλικον σύμπλεγμα «Ἐν Ἀραδίᾳ».

Τρεῖς αἰθούσαι εἶνε πλήρεις ἔργων πυρογραφικῆς. Ἄλλα περιέχουσι κυρίως ἔργα γλυπτικῆς γάλλικα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀλλὰ καὶ γύψινα μαρμαρίνα καὶ προπλάσματα σχεδιαγραφικὰ. Μεταξὺ αὐτῶν διακρίνομεν τοῦ Famoretii τὸν «πρῶτον ἔρωτα» γάλλικον, τοῦ Mayer τὴν «πάλην», τῆς Ries Theodorowna τὸ «εἶλημα», τοῦ Rodin τὸν «ἔρωτα τοῦ φεγγαίου» τὸν ἀποθηνήσκοντα τῆς πείνης «Οὐγγολίνον» καὶ τὴν μαρμαρίνην αὐστηρὰν κεφαλὴν τῆς Ἀθηνᾶς. Τοῦ Rousseau τὴν «ἡδῆν», τοῦ Van Biesbroeck τὸν «Ἀδάμ καὶ τὴν Εὐάν εὐρίσκοντα τὸ σῶμα τοῦ Ἀβελ» ἀνάγλυρον,—δὲν δυνάμεθα ν' ἀντιπαρέλθωμεν χωρὶς γὰρ τὰ ἀναφέρωμεν.

Εἰς τὸ διαμέρισμα τῆς art nouveau ἐπιπλώσεως, διακισμήσεως καὶ διασκευῆς τῶν κατοικίῶν μας. Ὅλη ἡ δροσερότης τῆς «νέας τέχνης» εἶνε ἀφρονως σκορπισμένη εἰς τὸ διαμέρισμα τῆς ἱματιοθήκης, τὸν πρόδρομον, τὴν αἰθούσαν τῆς ὑποδοχῆς, τὸ ἀναγνωστήριον καὶ τὴν βιβλιοθήκην, τὸ καπνιστήριον. Αἱ τοιχογραφίαι, τὰ ἐπεσδύματα τῶν ἐπίπλων ἐδρῶν καὶ ἀνακλίντρων, αἱ τράπεζαι καὶ τὰ ἐπιτραπέζια, αἱ κηγχλίδες, πᾶν ὅ,τι ἀποτελεῖ τόσον χαριτωμένας εἰκόνους φυτῶν, ἀνθῶν, πλοίων, πτηνῶν, τόσον δροσερὰ χρώματα, εἶνε τόσον λεπτά, ἐλευθερα καὶ κομψὰ κατεσκευασμένα, ὥστε ἀδύνατον γὰρ μὴ ἐμπνεύσουσι εἰς τὸν ἐπισκέπτην τὸν πόθον τοῦ γὰρ διασκευάσῃ ἐσωτερικῶς τὴν κατοικίαν του συμφῶνως πρὸς τὰς κομψὰς δροσερὰς καὶ ποιητικὰς ὑποδείξεις τῆς νέας τέχνης.

Εἰς τὰς ἄλλας αἰθούσας βλέπομεν τὰς εἰκόνους τοῦ Rezzi, Guardi, τοῦ Sartorelli (Meriggio d' autumno—νέα τέχνη) τοῦ Talamini. τοῦ θαυμασίου

Galdieri, του Belleoni το «Τίνα ζήσετε :— Ήσουν τον Ναζωραϊόν.— Έγώ είμαι» του Andrea Taver-
nier τους «Έφημέρους» (παιδική δρασερότης, να-
νικός έρωας, γεροντικός θάνατος) και ώραιες φυσιο-
γραφίας πλησίον πολλών γλυπτικών έργων. Είς
τήν αΐθουσαν Ρ βλέπομεν προσωπογραφίας διαφό-
ρους του Πάπα, του Βάγγερ, του Βίσμαρκ κλπ. Είς
τήν αΐθουσαν Θ διακρίνομεν τὰ έργα του Fragiaco-
mo του Milesi (La famagia del barcarol), του Tito, εις
δέ τήν R δύο έκ των άριστουργημάτων της Έλθί-
σεως τήν «Κηδείαν του Βρεττανικού» του Muzzioli
και τὰ ρωμαϊκά Baccanale, καθώς και τὰ έργα του
Pisa, Picton Serra (τὰ γλέντια της Ρώμης) και
του Campagnoli, Gragiosi, Romanogli τὰ γλυπτικά
έργα. Είς τήν S διακρίνομεν τὰς «μητρικές άνα-
μνήσεις του F. Visconti, τήν μουσικήν ώραν»
του Longoni, τήν «σιζάν» του Mentessi του Bel-
trami, του Nometini τήν «νικήτριαν νεότητα». Είς
τήν V βλέπομεν τὰς ύδατογραφίας του Gemito (26
τό όλον) του Morelli, Ammendola, Campriani και
εις τήν Z του Corha, Sartorio, Vitalini τὰς κυριο-
τέρας εικόννας.

Βεβαίως παρελείψαμεν πολλάς. Δέν θά έπήρκει
όμως έλέγκηρος ή «Πανακοθήκη» δι' όλας. Έκ
των εικόνων π λ ο τ ο τ α ι ήσαν ήχογραφήματα ύπό
του Βασιλέως και της Βασιλίσσης της Ιταλίας
και άρκετά ύπό πλουσίων και μή, φίλοτέχνων.
Η διακόσμηση των αίθουσών, τὰ παρά τον έρα-
ρον έλληνικά κοσμήματα, ήσαν και ταύτα πράγ-
ματι καλλιτεχνικά άριστουργήματα. Η άπα-
στράπτουσα πολυτελής Έκθεση των θαυμασίων
 έργων της γλυπτικής και της ζωγραφικής ήτο ό-
λοκληρος, ώς περιέχον και περιεχόμενον, εις άλη-
θης ν α ο ς τ ή ς τ έ γ ν η ς, έν παρακλήσιον της
Μεγάλης Έκκλησίας της νικας θρησκείας του μέλ-
λοντος, εις τήν όποιαν τό πνεύμα του Έλληνισμού
ήλ' εινε από τὰ κυριαρχούντα.

Πνευτι

Σ. ΣΩΓΡΑΦΙΔΗΣ

ΛΥΠΗΜΕΝΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

ΛΥΠΗΜΕΝΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Σάν μάθης πώς εφύτρωσε χοριάρι
Σιουό ταπεινοῦ μου τάφου τή γωνιά
Και πώς δέν κείει πειά θαμπό λυχνάρι
'Απ' τής ήλιάς μου κάτω τὰ κλωνιά.

Μή λυπηθής πώς μ' έχετε ξεχάση
Χωρίς κερὶ και ρόδα νεκρικά,
Μόνο λυπήσου με πώς έχω χάση
Τὰ λόγια, τὰ φιλιὰ σου τὰ γλυκά.

Σμύρνη

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΕΡΜΠΙΝΗΣ

* ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΙΟΥ *

ΣΕΡΕΝΑΤΑ ΤΩΝ
ΓΡΥΛΛΩΝ

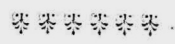
"Αὔλα, ἀπερίγραφα, σιωπηλά τραγούδια,
βαθειά, τρανά, ἀναρίθμητα,
όαν τὰ πικρά τὰ δόλοενκα της ρεμματιάς λουλούδια
σου μέσ τό πράσινο βαθί, βαφιά μουχοβολούνε.
"Αὔλα, ἀπερίγραφα, σιωπηλά τραγούδια.

Τραγουδισταί μειωόφρονοι,
μακροά, βαθειά, κρυμμένοι,
μέσα στά χόρτα τὰ χλωρά, σταίς σιάναις, στά λιβάδια,
έκει σου άρρωσιαλάστιας ό δειλός πειθαίει.
τραγουδισταί μειωόφρονοι.

Ξάστερη ἀπλόνεται ή νυχτιά,
όλόφωτη, γαληνεμένη,
στά γαλιανά και ήσυχια της θάλασσας νερό
όαν από χέρι άπότοίμο πιστή ζωγραφισμένη,
Ξάστερη ἀπλόνεται ή νυχτιά

"Αὔλα, ἀπερίγραφα, σιωπηλά τραγούδια,
βαθειά, τρανά, ἀναρίθμητα,
κρυμμένοι κάτω άγ' ταίς βραγαίς, στά χλωρά λουλούδια
σταίς ρεμματιάς, στά δάση οι γρούλλοι ψάλλοντ,
αὔλα, ἀπερίγραφα, σιωπηλά τραγούδια.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΜΒΑΝΕΛΛΗΣ

ΣΤΙΓΜΗ ΕΚΣΤΑΣΕΩΣ

(Κατά τον Alfred Drouin).

Τόσο ήτο ώραιος ό οδρανός ώστ' έκλαιου τό βράδε
κι' ή αγάπη μου όλόφωτη με άστειριών άχτίδες
Παρθένα, μέσ τό τυμφικό και έσθό γαλάζιο
θώπευε τή' έλπίδα της μέε τ' άσπρο σου μαργάδι.

Τόσο ήτο ώραιος ό οδρανός σου ένόμινα πώς σ' είδα
μέσ της μελαγχολίας μου τ' ώχρό τό μονοπάτι
Λωμένη στην λευκότητα των άστειριών σου έμοιάζαν
μ' έρω ενμένα βλέμματα πώχουν τή γή πατρίδα.

'Η άμορφιά σου ή άφθαστη μου έφάνηκε να έγγίξη
σε' κίτι τι άνθρώπινο γεμάτο τρυφεράδα
κι' όί πόθοι μου έχόνοντο σ' εσε' μέσ σ' ένα "Ύμνο,
όαν κείνο σου του βίου μου τό δάκρυ ποίξει.

Τόσο ήτο ώραιος ό οδρανός ώστ' έκλαιου τό βράδε...
Μέσ τήν ψυχήν μου απλώνετο κάμπος γεμάτος άστρα
και σ' ένα κρύφο πέταγμα ή σιωπηλή μου αγάπη
ένα φιλι της έστειλε μέε τ' άσπρο σου μαργάδι...

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΙΡΟΦΥΛΛΑΣ